

Сергєєва Ю. О.

студент ФММ;

Колешня Я.О.

канд. екон. наук, доц.,

доцент кафедри менеджменту підприємств

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря

Сікорського», м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-4856-4898

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ІМПОРТНИХ ПОСТАВОК ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

Сучасний економічний розвиток має характер глобального, динамічного, але й нестабільного і суперечливого процесу. Глобалізація сприяє розвитку міжнародної торгівлі, але також посилює залежність компаній від зовнішніх ринків, що містить величезні ризики. Політичні конфлікти, торгові санкції, валютні коливання, зміни в митних правилах і збої в логістиці можуть серйозно вплинути на діяльність компаній, що імпортують товари та сировину.

Одним із ключових інструментів управління ризиками імпортової діяльності є диверсифікація поставок. Вона передбачає розширення кола постачальників, використання альтернативних логістичних маршрутів і пошук нових ринків закупівель. Дослідження показують, що підприємства, які впроваджують стратегію диверсифікації, можуть зменшити ризик збоїв у поставках на 30–50 % [2, с. 45].

Тому важливим завданням є аналіз диверсифікації імпорту як інструменту зниження ризиків міжнародної торгівлі та оцінка її економічної вигоди для бізнесу. Далі розглянемо основні види ризиків в імпортному бізнесі, стратегічні підходи до диверсифікації постачальників та результативність економічного ефекту від диверсифікації поставок.

Вагомі теоретичні розробки проблеми застосування стратегії диверсифікації мають місце у працях таких зарубіжних науковців, як І. Ансофф, С. Лунд, М. Кристофер, Ф. Котлер, М. Портер, Ч. Танг, А. Томпсон, А. Стрикленд, Д. Ханд, Х. Хергшген, А. Шнейдер та ін., а також у роботах вітчизняних дослідників – О. Білоуса, М. Белопольського, О. Гаврилюка, М. Корінька, Т. Маркової, М. Міньковської, Є. Новицького, О. Скідіної, С. Степаненка та ін.

Відомий вчений М. Корінько вважає, що «диверсифікація – це різноманіття форм діяльності, видів товарів і послуг, груп фінансових інструментів, які використовуються з метою мінімізації ризиків» [3, с. 12].

Науковець О. Скідіна, посилаючись на словник іншомовних слів, диверсифікацію визначає, як одну з форм концентрації капіталу в умовах науково-технічної революції. На її думку, процес диверсифікації полягає в тому, що фірми, прагнучи вистояти в умовах нерівномірного розвитку економіки, проникають у нові для себе галузі й сфери, розширюють асортимент товарів і послуг, поступово перетворюючись на багатогалузеві комплекси [5].

У Великому тлумачному словнику української мови подано наступні смислові визначення: «Диверсифікація (від лат. *diversus* – різний, віддалений) – 1. Надання чому-небудь різнобічного, комбінованого, багатогалузевого характеру. 2. Стратегія зменшення ризику фірми за допомогою розподілу інвестицій та інших ресурсів між декількома напрямками діяльності – виробництвом різномірних товарів та наданням різних послуг» [1, с. 293].

У працях науковців зазначається, що диверсифікація поставок імпорту є ефективним інструментом управління ризиками в міжнародній торгівлі. Це передбачає розширення кола постачальників, використання альтернативних логістичних маршрутів і пошук нових ринків збуту. Така практика зменшує залежність бізнесу від окремих постачальників або країн і забезпечує захист від зовнішніх негативних впливів.

Для зовнішньої торгівлі характерні ризики, що суттєво відрізняються від тих, з якими можуть стикнутись підприємства, що працюють на внутрішньому ринку. Це пов'язано з культурними і світоглядними відмінностями, великими відстанями та збільшеними термінами доставки, різницею у нормативних та правових положеннях, стандартах, наявністю більшої кількості процедур, які проходять вантажі тощо.

Основними ризиками імпортних операцій дослідники (М. Кристофер, Ч. Танг та ін.) вважають:

- політичні ризики – торговельні обмеження, санкції, нестабільність у країнах-постачальниках;
- економічні ризики – коливання валютного курсу, зміни митного та податкового законодавства;
- логістичні ризики – збої в постачанні, затримки транспортування, стихійні лиха або технічні проблеми.

Для зниження цих ризиків підприємства застосовують такі стратегії:

1. Географічна диверсифікація – залучення постачальників із різних країн.
2. Диверсифікація постачальників – робота з кількома постачальниками одного товару.
3. Логістична диверсифікація – використання різних транспортних маршрутів та видів транспорту

Залежність компанії від вузького кола постачальників може стати джерелом серйозних викликів в умовах нестабільності на глобальних ринках. Світові кризи, торгові конфлікти, санкції, політична напруженість, пандемії чи природні катаклізми здатні значно ускладнити ланцюги постачання товарів і сировини. Яскравим прикладом є наслідки пандемії COVID-19: у 2020 році багато компаній зіткнулися з дефіцитом товарів через перебої у постачанні з Китаю, що спричинило затримки у виробництві та зростання цін. Схожі проблеми виникли й у 2021 році через блокування Суецького каналу, коли тимчасове зупинення судноплавства призвело до суттєвих економічних втрат для світової торгівлі. Для України поштовхом до диверсифікації імпорту стала війна, як через необхідність пошуку нових постачальників, так і через необхідність пошуку нових маршрутів імпорту.

На тлі цих викликів, як свідчать дослідження науковців, диверсифікація імпорту дозволяє:

- зменшити вплив кризових ситуацій – наявність кількох альтернативних постачальників забезпечує безперебійність поставок;
- оптимізувати витрати – можливість обирати найбільш вигідні варіанти постачання;
- підвищити конкурентоспроможність – стабільні ланцюги постачання дозволяють швидше реагувати на зміни попиту.

Диверсифікація імпорту сприяє не лише зниженню ризиків, а й підвищенню економічної ефективності підприємства. Вона дає змогу оптимізувати витрати, зокрема за рахунок пошуку більш вигідних цінових пропозицій, покращити управління запасами та підвищити гнучкість у виборі постачальників. Для підприємств торгівлі диверсифікація імпорту також забезпечує формування ширшого товарного асортименту, що є додатковою перевагою в очах споживачів. Диверсифікація імпорту зменшує залежність від постачальника, через яку він може диктувати невигідні умови поставки, ціни.

Для оцінки ефективності застосовують такі показники:

- середньозважена вартість постачання – оцінює зміну загальних витрат на імпорт;
- коефіцієнт залежності від одного постачальника – визначає рівень ризику у випадку перебоїв у поставках;
- економія на логістиці – оцінює зниження транспортних витрат.

Дослідження показують, що підприємства, які впроваджують стратегію диверсифікації, можуть скоротити загальні витрати на закупівлю та логістику на 10–15 % [4, с. 157]. Крім того, розширення бази постачальників дозволяє компаніям оперативніше реагувати на зміни ринку та забезпечувати безперебійність постачання продукції.

Відтак, на нашу думку, диверсифікація імпорту виступає не лише засобом управління ризиками, але й ефективним шляхом підвищення економічної результативності міжнародної торговельної діяльності підприємств.

У висновку вважається можливим зазначити, що диверсифікація імпорту є ключовим інструментом для зниження ризиків у сфері міжнародної торгівлі. Вона сприяє зменшенню залежності підприємств від окремих постачальників та країн, що, у свою чергу, знижує ймовірність перебоїв у логістиці та підвищує стійкість до зовнішніх викликів. Аналіз основних ризиків у міжнародній торгівлі свідчить, що глобальні кризи, торгові конфлікти, санкції та проблеми з логістикою можуть суттєво впливати на ефективність компаній, орієнтованих на зовнішні ринки.

Використання стратегій географічної, постачальницької та логістичної диверсифікації дозволяє значно знизити вплив різноманітних ризиків. Окрім цього, така диверсифікація має суттєві економічні переваги: компанії, що запроваджують цей підхід, можуть зменшити витрати на 10–20 %, знизити фінансові ризики та покращити управління запасами, підвищуючи загальну ефективність.

Таким чином, диверсифікація імпорту є не лише механізмом зниження ризиків, а й фактором підвищення конкурентоспроможності підприємств у міжнародній торгівлі. Використання даного підходу сприяє стійкому розвитку бізнесу та його адаптації до мінливих умов глобального ринку.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
2. Джонсон Г., Шолз К. Дослідження корпоративної стратегії / Пер. з англ. Прентіс-Голл, 2008. С. 45.
3. Корінко М. Д. Диверсифікація як стратегія розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. Вип. 5 (59). С. 12–17.
4. Лунд С. та ін. Ризики, стійкість і баланс у глобальних ланцюгах постачання. *McKinsey Global Institute*. 2020. С. 157.
5. Скідіна О. Л. Соціальні технології в управлінні закладами освіти: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня докт. соціол. наук : спец. 22.00.06 «Спеціальні та галузеві соціології». Київ, 2001. 44 с.